

**АД ПЕРШАЙ АСОБЫ
У ІНЮРКАЛЕГІ — СПРАВЫ
ЗАМЕЖНЫЯ**

2 стар.

БЕНЕФІС

Уладзімір ГАСЦЮХІН І ЯГО ГЕРОІ

3 стар.

НАВІНЫ. ДЫПКУР'ЕР

2—3 стар.

ПРЭЗЕНТАЦЫЯ

**"КРЫЖЫ Міхася РАМАНЮКА"
(Заканчэнне)**

5 стар.

МЕРКАВАННЕ

**ГІСТОРЫЮ БЕЛАРУСІ ПІШУЦЬ
У ЛОНДАНЕ**

7 стар.

ЗВАРОТНАЯ СУВІЗЬ: ЛАТВІЯ, ЛІТВА

6 стар.

**ГРАФІКА Марка ШАГАЛА
Ў ВІЦЕБСКУ**

7 стар.

**КІНОШНЫЯ БАЙКІ
Дзмітрыя МІХЛЕЕВА**

8 стар.

**КРЫЖАВАНКА
АД Ірыны БЕКІШ**

8 стар.

АГУЛЬНАЯ БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЕТА

РАСПАЎСЮДЖВАЕЦЦА Ў 48 КРАІНАХ

Голас Радзімы

16 мая 2001 года

Цана 109 рублёў

№ 20 (2734)

E-mail: golas_radzimy@tuf.by

Штотыднёвая газета для суайчыннікаў за межамі Беларусі

Выдаецца з 6 красавіка 1955 года

РАДАВОД

ПАСЛЯСЛОЎЕ

ПРЭСА-2001

На працягу трох дзён наведвальнікі выставы "Прэса Беларусі" знаёмліліся з прадстаўленымі на ёй газетамі і часопісамі. А журналісты пастараліся як мага цікавей афарміць свае стэнды, каб прыцягнуць увагу гасцей менавіта да сваіх выданняў.

Ужо на ўваходзе ў залу ў вочы кідаецца стэнд рэспубліканскай газеты "Звязда": прыкметныя загалоўкі, каляровыя здымкі. Як змянілася некалі партыйная газета! На першай старонцы не сухая афіцыйная хроніка, а разнастайная інфармацыя, каляровыя фотасюжэты сучаснага жыцця. У самой зале павільён "Звязды" змяшчае макет звычайнай сялянскай хаткі, у якой у час Вялікай Айчыннай вайны друкавалася газета з франтавымі навінамі. "Звязда" і сёння на "перадавой": навіны ад яе — самыя актуальныя.

А знаходлівыя стваральнікі расійскай газеты "АиФ" размясцілі рэкламу на прыступках лесвіцы: яе ніяк не абмінеш. Разам з назвай газеты радкі з вершаў вядомых беларускіх паэтаў.

Калі яшчэ, як не на такой прадстаўнічай экспазіцыі, мо-

гуць сустрэцца разам усе працаўніцы "раёнкі" Беларусі. Фінансава ўсе яны падтрымліваюцца дзяржавай, бо попыт на іх захоўваецца. Вось, напрыклад, мазырская "Жыццё Палесся" малярскай "Жыццё Палесся" спаўняецца на днях аж 80 гадоў! Тыраж у яе 17 тысяч. Каштуе танна і даступная кожнаму вясковаму чытачу. Наогул, у павільёне "Прэса Гомельшчыны" асобна выдзелены юбіляры, якія якраз у маі адзначаюць свой дзень нараджэння: "Петрыкаўскім навінам" — 70 гадоў, "Калінкавіцкім навінам" — 60 гадоў.

Амаль усе "раёнкі" захавалі свае першапачатковыя назвы, толькі праблемы ў іх крыху адрозніваюцца ад часоў заснавання, але ў большасці яны па-ранейшаму пішуць пра клопаты людзей, пра іх працу і праблемы, але дзе-нідзе з'яўляецца мясцовая рэклама — гэта ўжо су-

часнасць. Плаці грошы — і можаш хоць кума, хоць свата віншаваць з любым святам.

Шырока прадстаўлены дзяржаўныя беларускамоўныя літаратурна-мастацкія выданні, такія, як "Полымя", "Крыніца", газета "ЛіМ", дзе друкуюцца маладыя літаратары і ўжо прызнаныя. Але выходзяць выданні, на жаль, малымі тыражамі. Павільён навукова-метадычных выданняў прадстаўлены "Настаўніцкай газетай" і часопісам "Адукацыя і выхаванне". Дарэчы, гэты часопіс выпускае цікавую серыю "У дапамогу педагогу".

Карыстаючыся магчымасцю, мы абмяняліся адрасамі з галоўным рэдактарам "Краснога Севера" Аленай Ергуновай, якая прадстаўляла газеты Ямала-Ненецкай акругі. Яна запэўніла, што з цікавасцю пазнаёмілася з нашым "Голасам Радзімы" і абавязкова напіша пра беларусаў, якія жывуць і працуюць у гэтым багатым краі.

На выставе цікавасць выклікалі і народжаная рэфармамі маскоўская "Російская бизнес-газета", і сталы "Огонёк".

Таццяна КУВАРЫНА.

Ансамбль народнай музыкі "Жалейка", створаны тры гады назад пры віцебскім цэнтры народных рамёстваў і мастацтваў "Задзвінне", стаў сваім для многіх школьнікаў абласнога цэнтры. Яны з задавальненнем іграюць на дудках, скрыпках, цымбалах і іншых народных інструментах.

На фестывалі народнага мастацтва рэспублікі "Беларусь — мая песня" ансамбль стаў лаўрэатам.

БелТА.

СПОРТ

МАСТАЦКАЯ ГІМНАСТЫКА. На турніры серыі Гран-пры, што завяршыўся ў грэчаскай Каламаце, упершыню ў гэтым сезоне мнагабор'е выйграла беларуска Алена Ткачэнка. Яна таксама была першай у практыкаваннях з булавамі, у практыкаваннях са скакалкай і мячом стала другой, з абручом — трэцяй.

ВОЛЬНАЯ БАРАЦЬБА. На чэмпіянаце Еўропы, які завяршыўся ў Будапешце, беларускія барцы вольнага стылю Аляксандр Карніцкі, Бейсбулат Мусаеў, Аляксандр Шамараў і Алена Карэйша заваявалі чатыры бронзавыя медалі.

СТРАЛЬБА КУЛЯВАЯ. У Атланце прайшоў першы этап Кубка свету. Беларускія стралкі заваявалі адзін залаты (Ігар Басінскі) і тры сярэбраныя медалі (Ігар Басінскі, Сяргей Мартынаў і Анатоль Кліменка).

ФЕХТАВАННЕ. У нямецкім Хандэйгейме завяршыўся чарговы этап Кубка свету (шпага). У нашых Ігара Захарава — "бронза".

Падрыхтаваў Міхаіл МАЗАКОЎ.

НАВІНЫ З НАЦЫЯНАЛЬНАГА ПРЭС-ЦЭНТРА

Калі на першым курсе педагагічнай ВДУ большасць студэнтаў, якія вывучаюць замежныя мовы, збіраюцца ісці працаваць у недзяржаўную сферу, то пасля вучобы іх намеры мяняюцца на адваротныя.

Пра гэта распавёў кіраўнік галоўнага ўпраўлення сацыяльнай і выхаваўчай работы Міністэрства адукацыі Георгій БУТРЫМ.

Па словах старшыні Дзяржкамтэта па друку Міхаіла ПАДГАЙНАГА, зараз распрацоўваецца новы закон аб друку і іншых сродках масавай інфармацыі Беларусі.

Існуючы закон мае шэраг артыкулаў, якія не адпавядаюць сучаснасці. У першым квартале 2002 года новы праект будзе разгледжаны Палатай прадстаўнікоў.

Страты ад катастрофы на Чарнобыльскай АЭС у разліку на 30-гадовы перыяд яе пераадолення вызначаюцца ў межах 235 мільярадаў долараў ЗША, што адпавядае 32 бюджэтам Беларусі 1985 года.

Пра гэта паведаміў журналістам намеснік міністра па надзвычайных сітуацыях Э. БАРЫЕЎ.

У выніку аварыі значна паменшаны памеры карыстання ляснымі, мінеральна-сыравіннымі і іншымі рэсурсамі. З сельскагаспадарчага абароту выведзена 2,64 тысячы квадратных кіламетраў зямлі. Радыеактыўнаму забруджванню падверглася каля чвэрці ляснога фонду краіны.

Падрыхтаваў Ігар ЧАРТКОЎ.

СТЫХІЯ

У выніку працяглых ліўневых дажджоў, якія прайшлі на тэрыторыі Акцябрскага раёна Гомельскай вобласці, у дзевяці населеных пунктах аказаліся падтопленымі 165 падвор'яў і 12 жылых дамоў.

Найбольш сур'ёзны ўрон нанесены раённаму цэнтру. У гарадскім пасёлку Акцябрскі вадой затопіла 136 падвор'яў і 11 прыватных дамоў. У асноўным падтапіла прыватныя ўчасткі, у саміх жа дамах вада знаходзіцца ў скарэпах ніжэй за ўзровень падлогі. У ліку пацярпелых ад веснавой стыхіі апынуліся яшчэ восем населеных пунктаў Акцябрскага раёна.

Фота Віктара СТАВЕРА.

На Беларусі падпісацца можна кожны! Індэкс 63854, кошт на 1 месяц — 595 руб, на III квартал — 1785 рублёў.

Рэдакцыя "ГР" адкрыла ўласны валютны бягучы рахунак 3015107098020 у ААТ "Белзнешэканомбанк", Мінскае аддзяленне 2, код 153001215. Будзем разам!

"ГР" уваходзіць у падпісныя каталогі Расіі, Украіны, Літвы, Казахстана, Таджыкістана, Кыргызстана, Малдовы.

ФОТАХРОНІКА БелТА

Адзін з трынаццаці камплексаў камп'ютэрнага абсталявання, закупленага на Гомельскую вобласць, атрымалі навучэнцы Жлобінскага вышэйшага агра-тэхнічнага вучылішча. Гэта дапаможа бу-

дучым тэхнікам-механікам стаць высокакваліфікаванымі спецыялістамі.

НА ЗДЫМКУ: выкладчык інфарматыкі Віктар БЯРНАДСКІ з навучэнцамі ў камп'ютэрным класе.

АД ПЕРШАЙ АСОБЫ

У ІНЮРКАЛЕГІІ — СПРАВЫ ЗАМЕЖНЫЯ

Сярод арганізацый і ўстановаў, што працуюць у прававой сферы нашай краіны, беларуская спецыялізаваная калегія адвакатаў (ці, прасцей, інюркалегія) вызначаецца неардынарнасцю і вузкай накіраванасцю сваёй працы. Яна займаецца абаронай законных правоў грамадзян Рэспублікі Беларусь за мяжой і, аднаўдана, правоў інашаземцаў у Беларусі.

Па словах Алега ДАБРАТВОРСКАГА, старшыні прэзідыума Белінюркалегіі, вопыт былога Савецкага Саюза вызначыў не толькі вонкавыя асаблівасці структуры беларускай калегіі — па сутнасці, пераемніцы калегіі Савецкага Саюза, але і асноўныя напрамкі яе дзейнасці.

Зараз беларуская калегія працуе, у асноўным, у трох сферах: дапамога грамадзянам Рэспублікі Беларусь пры рэалізацыі правоў спадчыннасці за мяжой; перавод пенсій у краіну з замежжа тым, хто калісьці там працаваў і, трэцяе, кампенсацыя маральнай і фізічнай шкоды нашым суайчыннікам і інашаземцам, нанесенай пры наведванні краіны ў якасці гасця.

У адрозненне ад спраў апошняй катэгорыі, якія, як сцвярджае Олег Дабратворскі, вырашаюцца амаль са 100-працэнтным поспехам, найвялікшую цяжкасць выклікаюць справы першых двух тыпаў.

Як вядома, Беларусь у мінулым перажыла некалькі хваляў эміграцыі. Асноўная — перыяд эканамічнай міграцыі ў XIX стагоддзі (ЗША, Канада), выезд на працу ў Францыю, Бельгію,

Аргенціну з тэрыторыі Заходняй Беларусі (20-я — 30-я гады мінулага стагоддзя) і вымушаная эміграцыя падчас другой сусветнай вайны. Як вынік, беларуса можна знайсці ў любой краіне свету — ад Германіі да Аўстраліі. Гэтым і тлумачыцца вялікая колькасць і адносная складанасць спраў па правах беларусаў за мяжой.

Часта людзі проста не ведаюць, што могуць атрымаць за мяжой пенсію (напрыклад, калі чалавек калісьці працаваў у Францыі больш за адзін год, ён мае права як на пенсію сваёй краіны, так і на французскую) ці маюць шанец звярнуцца па спадчыну. Бывае, людзі так "цягнуць" час у запатрабаванні спадчыны, што яна застаецца ў замежжы назаўсёды, хоць такія справы не маюць абмежавання тэрміну разгледжання.

Нават калі ўсе паперы аформлены правільна, гэта не дае гарантыі атрымаць грошы. Усе справы падобнага тыпу вырашаюцца праз суд той краіны, дзе засталіся фінансавыя актывы нашага былога суайчынніка. А вынік судавага працэсу прадказваць вельмі цяжка. Бывае, што літаральна з-за дробязі працэс расцягваецца на доўгія гады.

Існуюць у працы калегіі і аб'ектыўныя цяжкасці. Напрыклад, нягледзячы на цеснае супрацоўніцтва калегіі з "Хернер Банкам" (Хельбург, Германія), які займаецца зборам інфармацыі аб эмігрантах, а таксама з замежнымі адвакацкімі канторамі аналагічнай спецыялізацыі, ніхто не можа гарантаваць адшуканне, а тым болей

ідэнтыфікацыю былога беларускага грамадзяніна, які памёр за мяжой. А знайсці яго родных і блізкіх у Беларусі яшчэ цяжэй. Досыць сказаць, што пошук вядзецца праз органы ўнутраных спраў, мясцовыя адміністрацыі, установы сацыяльнай абароны, сродкі масавай інфармацыі, архівы, і за ўсе дзеведкі з гэтых арганізацый трэба плаціць грошы. Як вынік — з 30—40 спадчынных спраў, што праходзяць штогод праз калегію, станюцца вырашаюцца толькі 10—12.

Але, нягледзячы на ўсе перашкоды, інюркалегія працуе сваю няпростую працу вяртанні капіталаў у Беларусь (і не толькі). Разглядаецца штогод каля 80 спраў, вырашэннем якіх займаецца ўвесь штат — 7 чалавек. А дзеля павелічэння эфектыўнасці працы гэтай спецыфічнай юрыдычнай установы неабходна дапамога з боку насельніцтва. Як ужо было адзначана, бывае, людзі губляюць грошы з-за няведання прававых нюансаў працэсу.

Таму спецыялісты прапагандаваюць: з усімі справамі, звязанымі з правамі спадчыннасці за мяжой, атрыманнем пенсій і іншых краінах, кампенсаваннем шкоды, нанесенай за межамі Беларусі ці, калі вы грамадзянін іншай дзяржавы ў нашай краіне, звяртайцеся ў спецыялізаваную калегію адвакатаў, што знаходзіцца ў Мінску, на вуліцы Максіма Багдановіча, 70. Вам абавязкова дапамогуць!

Андрэй ВІРКОЎСКІ.

ТОЛЬКІ ФАКТ

МІНСКІ АЎТАМАБІЛЬНЫ ЗАВОД РАЗЛІЧВАЕ АДНАВІЦЬ ПАСТАЎКІ СВАЁЙ ТЭХНІКІ НА ТУНІСКІ РЫНАК

Магчымасць такіх паставак абмяркоўвалася ў пачатку гэтага года ў ходзе наведвання МАЗа паслом Туніса ў Расійскай Федэрацыі Халіфам Эль-Хафдзі.

Да 1989 года ў Туніс было пастаўлена каля 300 аўтамабіляў "МАЗ". У гэту краіну экспартавалася тэхніка грамадзянскага прызначэння, у асноўным самазвалы і цягачы. У далейшым пастаўкі спыніліся ў сувязі з распадам СССР. Па словах спецыялістаў заводу, парк аўтамабіляў "МАЗ" у Тунісе захавалася ў тым самым аб'ёме. Дагавор аб пастаўках туніскаму боку заключаны на працягла тэрмін і выконваецца да гэтай пары. Партнёрам з боку Туніса выступае прыватная кампанія.

Па меркаванні спецыялістаў прадпрыемства, у выпадку аднаўлення паставак у Туніс прадукцыі МАЗа аўтамабілі для гэтай краіны будуць вырабляцца ў трапічным варыянце са спецыяльнай афарбоўкай, прымяненнем спецыяльных аплеткі для электраправодкі, кандыцыянерамі і спецыяльнымі шынамі.

У ГРОДЗЕНСКОЙ ВОБЛАСЦІ БУДУЦЬ СТОРАНЫ ДВА НОВЫЯ ЗАКАЗНІКІ

Навуковае абгрунтаванне па стварэнню двух новых дзяр-

жаўных заказнікаў завершана па ўказанню аблвыканкама ў Гродзенскай вобласці.

Новыя прыродаахоўныя тэрыторыі будуць створаны ў Ашмянскім раёне, на мяжы з Літвой (ландшафтны заказнік плошчай 55 тысяч гектараў) і ў масіве на тэрыторыі Навагрудскага і Карэліцкага раёнаў (біялагічны заказнік "Графская пушча" плошчай 10 тысяч гектараў).

З адкрыццём заказнікаў пад аховай апынуцца 600 відаў флоры і 11 відаў рэдкіх і знікаючых жывёл і птушак.

У ХОДЗЕ БЕЛАРУСКА-РАСІЙСКА-ЎКРАЇНСКАЙ АПЕРАЦЫІ "КАНАЛ" БЫЛО ВЫЯЎЛЕНА 41 ЗЛАЧЫНСТВА, ЗВЯЗАНАЕ З НЕЗАКОННЫМ АБОРОТАМ НАРКОТЫКАЎ

У ходзе аперацыі было ўзбуджана 19 крымінальных спраў, у злачынцаў канфіскавана каля 35 кілаграмаў наркотычных сродкаў, у ліку якіх каля шасці кілаграмаў марыхуаны, каля 10 літраў экстракцыйнага опію, каля 20 кілаграмаў макавай саломкі.

У ходзе аперацыі на беларуска-расійскай і беларуска-ўкраінскай межах было задзейнічана 6 400 супрацоўнікаў даных дзяржаў. З іх было сфарміравана 660 сумесных спецыяльных аперацыйных груп для праверак чыгуначнага транспарту, а таксама каля 178 пастой для перакрыцця памежнай тэрыторыі.

Акрамя злачынстваў, звязаных з незаконным абаротам наркотыкаў, супрацоўнікі міністэрстваў трох краін раскрылі больш за 100 агульнакрымінальных злачынстваў, канфіскавалі шэсць адзінак агнястрэльнай зброі.

Незаконны абарот наркотыкаў і наркаманія — адны з найбольш прагрэсіруючых крымінальных аспектаў, якія ўздзейнічаюць у апошні час не толькі на жыццё і здароўе людзей, але і сацыяльна-эканамічнае развіццё дзяржавы.

Падрыхтавала Алена РУДЗЬ.

У КНИГУ РЭКОРДАЎ

У сталічным Палацы воднага спорту вядомы гравік Вячаслаў ХАРАНЕКА (на здымку), сядзячы ў шпагаце пад вадой, за 5 секунды штурхнуў двухпудовую гіру 21 раз. Падобнага ў свеце яшчэ ніхто не рабіў.

БелТА.

У новы асобны будынак пераехала Чачэрская радыёлагічная лабараторыя. Яе задача — вызначэнне ступені прыгоднасці прадуктаў, вырашчаных на прысудзібных участках жыхароў раёна. Прасторныя памяшканні і сучаснае абсталяванне дапамагаюць выконваць гэтыя функцыі аператыўна і якасна.

НА ЗДЫМКУ: лабарант-радыёлаг Чачэрскай радыёлагічнай лабараторыі Найля АМАРАВА ў новай лабараторыі.

ЭЙФЕЛЕВА ВЕЖА... З ГЛАЗУРЫ

Пасляслоўе да конкурсу "Лепшы рэстаран, кафэ".

Сёння ў Беларусі працуе больш за 1 400 кафэ, рэстаранаў і бараў, але ў фінал конкурсу трапілі толькі 14. У намінацыі "Лепшы рэстаран, кафэ года" пераможцам стаў "Ракаўскі бровар" з Мінска, "Лепшы спецыялізаваны рэстаран, кафэ" — бар "Санта", што ў Брэсце. Лепшым "прыстанкам" замежнай кухні прызналі рэстаран "Патсдам" горада Ліды, беларускай нацыянальнай кухні — грільбар "Печкі-лавачкі" Мінска. Сярод рэстаранаў і кафэ гасцінічнага комплексу выдзелены "Турыст" з Гомеля.

Сярод кандытараў перамогу прысудзілі кандытару Кацярыне Салановіч і повару Раману Падабедаву з рэстарана "Ракаўскі бровар".

НА ЗДЫМКАХ: Чэслаў БАЯРЧЫК — дырэктар рэстарана "Ракаўскі бровар", якому прысуджаны ганаровы дыплом першай ступені ў намінацыі "Лепшы рэстаран, кафэ года"; торт "Сэрца Парыжа", створаны кулінарам Н. ГРЫГАРКЕВІЧ з рэстарана "Ракаўскі бровар".

БЕНЕФІС

ДЫПКУР'ЕР

Уладзімір ГАСЦЮХІН І ЯГО ГЕРОІ

Адзначыў сваё 55-годдзе папулярны артыст кіно і тэатра Уладзімір Гасцюхін. Яго добра ведаюць і ў Беларусі, і ў Расіі, і на Украіне, дзякуючы сыграным ім галоўным ролям больш як у 50 фільмах, такіх, як "Узыходжанне", "Бераг", "Вазьму твой боль", "Урга" і іншых.

Уладзімір Гасцюхін валодае дарам пераўвасаблення, што дазваляе яму ствараць запамінальныя, праўдзівыя вобразы простых і ў той жа час яркіх, незвычайных людзей, якім уласцівы сіла духу, здольнасць да высакародных учынкаў. Здаецца, быццам ён не ролю выконвае, а жыве ў задазенай сітуацыі — так усё натуральна. Створаныя ім вобразы глыбока народныя, ён быццам сканцэнтраваны ў іх уласцівыя нашаму чалавеку якасці: дабрыню, бесшабашнасць, шырынню погляду, даверлівасць, здольнасць

кінуцца ў бой, калі таго патрабуе сітуацыя.

...З першай ролі — Красільніка ў фільме "Блуканне па пакутах" на яго звярнулі ўвагу многія рэжысёры, сярод якіх была і Ларыса Шапіцька. Яна прапанавала яму ролю ў фільме "Узыходжанне" на раманы Васіля Быкава. Гэтая стужка заваявала шмат прызоў, сярод якіх асабліва ганаровыя — галоўны прыз на Усеаюзным кінафестывалі ў Рызе і "Залаты мядзведзь" на "Берлінале".

Уладзімір Гасцюхін нарадзіўся ў Свярдлоўску ў звычайнай сям'і. Артыстам, па яго словах, стаў выпадкова: аднойчы ў радыётэхнічным тэхнікуме, дзе ён вучыўся, яму прапанавалі ролю ў спектаклі самадзейнага студэнцкага калектыву. Ён, дарэчы, доўга не згаджаўся, а калі сыграў паспяхова, то зразумеў, што гэта яго сапраўднае прызвание. Так і апынуўся ў

Дзяржаўным інстытуце тэатральнага мастацтва ў Маскве. Скончыўшы яго, крыху папрацаваў у адным з маскоўскіх тэатраў, але вялікай папулярнасці гэта яму не прынесла, пакуль не пачаў здымацца ў кіно, дзе з першых фільмаў стаў знакамітым.

Лёс прывёў Гасцюхіна на Беларусь, дзе падчас здымкаў фільма "Ваўкі" паводле Шукшына, ён знайшоў сваё каханне. І з той пары, па яго словах, Мінск стаў любімым горадам, а Беларусь — другой радзімай. Тут у сталічным Тэатры кінаакцёра ён плённа працуе. Спектакль "Міленкі ты мой", у якім ён выконвае галоўную ролю, з цеплынёй прымаюць глядачы. Мабыць таму, што ў спектаклі расказваецца пра самаадданне каханне, якое можа вярнуць чалавеку, які страціў з-за п'янства ўсе свае лепшыя якасці, пачуццё годнасці. Спектакль нясе зарад станоўчых эмоцый і даб-

рыні. А гэта творчае крэда акцёра, які не прымае пошласці, броду, кан'юнктуры. На "Беларусьфільме" У. Гасцюхін стварыў фільм "Батанічны сад", дзе выступіў у ролі рэжысёра і акцёра. І ў гэтай стужцы ён не адступае ад сваіх жыццёвых прынцыпаў.

Праца У. Гасцюхіна адзначана шматлікімі прэміямі і званнямі. Ён лаўрэат Дзяржаўных прэміяў СССР, Беларусі і Расіі, а на кінафестывалах у Італіі (Сан-Рэма) і Югаславіі ён удастоіваўся галоўных прызоў за лепшае выкананне мужчынскай ролі.

Сёння артыст шмат здымаецца. Нядаўна завяршылася работа над расійскім тэлесерыялам "Дальнабойшчыкі", ідуць здымкі яшчэ ў некалькіх фільмах. У яго шмат задум і прапаноў, адным словам, народны артыст Беларусі Уладзімір Гасцюхін у творчым росквіце.

Спадзяёмся на сустрэчы ў новых фільмах і спектаклях!

Таццяна КУВАРЫНА.

НА ЗДЫМКУ: Уладзімір ГАСЦЮХІН.

Statement by Ambassador Sergei Ling Permanent Representative of the Republic of Belarus to the United Nations at the 2001 Substantive Session of the UN Disarmament Commission on the 9-th of April in New York

"Madame Chairperson,

Let me congratulate you upon your election to the Chairmanship of the United Nations Disarmament Commission at its 2001 substantive session. We are convinced that your diplomatic experience will help make this session of the Commission fruitful and successful. You can rely upon active cooperation and support from our delegation. I would like also to congratulate all the members of the Bureau of the Commission on their election to such honorable posts. The Belarusian delegation would also like to thank Under-Secretary-General Jayantha Dhanapala for his comprehensive statement covering all major aspects of the Commission activities.

Madame Chairperson,

The Disarmament Commission, along with the First Committee and the Conference on Disarmament, is called upon to play a special and unique role by providing a forum for holding deliberations and making decisions on the most urgent problems challenging the international community, those related to promoting disarmament and maintaining international peace and security.

The Disarmament Commission at its current session will continue deliberations on the problems of nuclear disarmament and confidence building measures in the field of conventional arms. We are not starting our work from point zero. We have at our disposal two working documents that provide a good basis for conducting productive deliberations and working out relevant proposals and recommendations.

Nuclear disarmament

Madame Chairperson,

Compromise on the issues of nuclear disarmament, achieved at the 2000 NPT Review Conference, is a solid basis for our work. The program, contained in the Final Document of the Conference, approved by all states, provides the international community with a clear vision of the steps to be taken in the near future.

Firstly, the Comprehensive Test Ban Treaty (CTBT) should enter into force at the earliest.

The Republic of Belarus ratified the CTBT and deposited its instrument of ratification in 2000 reaffirming its consistent and reliable policies with respect to ensuring nuclear nonproliferation and disarmament and maintaining international peace and security.

Our delegation attaches special significance to ensuring universality of this Treaty. Belarus believes that it is extremely important to have a successful forthcoming September 2001 Conference on facilitating the entry into force of the CTBT.

Secondly, Madame Chairperson, Belarus, as a state that voluntarily rejected an opportunity to continue to possess nuclear weapons and completed their withdrawal in 1997, is convinced that it is necessary to provide legally binding assurances to non-nuclear states. Belarus supports efforts aimed at the elaboration of an international convention on legally binding assurances to non-nuclear states. At the same time, we welcome unilateral declarations made by nuclear states with respect to their policies of rejecting the use or the threat of use of nuclear weapons against non-nuclear states.

Belarus continues to fully observe its international obligations under agreements in the field of nuclear disarmament. Particularly, under the Intermediate-Range Nuclear Forces (INF) Treaty, Belarus eliminated 584 intermediate and shorter range nuclear missiles, as well as their launchers and related auxiliary equipment. The final inspection under the INF Treaty, conducted in Belarus in February 2001, confirmed strict observance by our country of all conditions and prohibitions under the Treaty. The Treaty has played a significant role in reducing military threat and strengthening strategic stability, peace and international security. Representatives of Belarus will continue to actively participate in the work of the Special Verification Commission set up for the implementation of the INF Treaty.

The Republic of Belarus pursues responsible policies in the area of

export control. The admission of our country to the Nuclear Suppliers Group in 2000 is a proof of full compliance by Belarus with internationally recognized norms of export control.

Thirdly, Madame Chairperson, in our opinion, preservation and strict compliance with the Anti-Ballistic Missile Treaty are the most important components of maintaining strategic stability determining global disarmament processes. Deployment of a national ABM system in violation of the ABM Treaty will undermine the existing nuclear nonproliferation regime and will affect in the most negative manner the entire system of global strategic stability that has taken dozens of years to form. Strategic stability is a priority issue for all states without exception and relevant deliberations should be carried out in a multilateral and non-block format with the participation of all interested states with full respect for the UN Charter.

In this connection, the initiatives put forward by the Russian Federation on setting up European nonstrategic ABM system and the Global Control System for Missiles and Missile Technologies are timely and promising.

Fourthly, Madame Chairperson, in our opinion, the Conference on Disarmament should at the earliest start deliberations on the prohibition of the production of fissile materials for weapons purposes. The earliest establishment of a subsidiary body at the Conference on Disarmament will make it possible to fully focus on examining this issue in all its aspects.

Fifthly, Madame Chairperson, Belarus believes that nuclear disarmament should be complemented by practical steps aimed at strengthening nuclear nonproliferation regime, including by consolidating existing and setting up new nuclear-weapon-free zones. Belarus continues to believe that the initiative on setting up a nuclear-weapon-free space in Central and Eastern Europe is extremely important for promoting regional and global security and stability. We are convinced that the time will come when this

initiative will become a reality. Belarus is open for interaction and cooperation on this issue with the states in the region and all other states.

Madame Chairperson,

Belarus is convinced that practical measures aimed at achieving nuclear disarmament, including, among others, transparency with respect to nuclear weapons, irreversibility of measures in the field of nuclear disarmament, diminishing role for nuclear weapons in security policies and strategic concepts and more active elimination of nuclear arsenals should determine the entire course of agreed actions undertaken by the international community in the field of nuclear disarmament. Nuclear danger should be reduced through consistent step-by-step disarmament measures with eventual elimination of nuclear weapons as a final goal.

Confidence-Building in the Field of Conventional Arms

Madame Chairperson,

The Republic of Belarus has been pursuing responsible and consistent policies aimed at fulfilling its international obligations, including under the Conventional Forces in Europe (CFE) Treaty. Having eliminated, despite economic and financial hardships, nearly 10% of all heavy military equipment, destroyed under the Treaty provisions, Belarus made a significant contribution to the strengthening of regional and global trust and cooperation. Belarus was also the first member-state to have ratified the CFE Adaptation Agreement in 2000.

Madame Chairperson,

Today, with the risk of global military confrontation considerably reduced while local armed conflicts proliferate and threaten regional and global security, elaboration of confidence-building measures and more active cooperation between neighboring states, regional organizations and military and political alliances becomes ever more important.

Belarus is convinced that a gradual movement from simple to more complex bilateral and multilateral measures and agreements will set up a solid basis for preventing armed conflicts and strengthening national and regional security, which are, in turn, inalienable elements of modern architecture of comprehensive and indivisible system of international security. Elaboration of a wide-ranging set of confidence-building measures under the aegis of the Organization for Security and Cooperation in

Europe could serve as an efficient model for successfully promoting interaction between states with differing approaches and views. Our delegation would also wish to emphasize here the interrelationship between regional and global approaches to developing confidence-building measures as well as the importance of undertaking both legally and politically binding obligations in this sphere.

Madame Chairperson,

Confidence-building measures and arms control regimes should be further developed fully taking into account objective realities of the development of advanced technologies in the area of conventional weapons, those of offensive nature in the first place. In this connection, Belarus believes that confidence-building measures should also cover such important elements of modern war tactics and strategy as military naval activities and combat air component.

Madame Chairperson,

We support the non-paper "Practical Confidence-Building Measures in the Field of Conventional Arms", proposed by the Chairperson of the Working group. Our delegation believes that this balanced document is a solid basis for our deliberations aimed at achieving consensus on a wide range of possible confidence-building measures and elaborating specific practical recommendations in the course of our session. Belarus attaches special significance to the elaboration of bilateral confidence-building measures and considers this direction as a priority in the nation's foreign policies. Belarus is open to interaction and cooperation with neighboring states in promoting and discussing a wide range of issues on arms control, transparency and strengthening trust and security in the region. I am happy to inform the Commission, Madame Chairperson, that Belarus has been conducting productive discussions with its neighbors on these and other concrete problems.

In conclusion, Madame Chairperson, allow me to express my delegation's hope for a successful and productive session of the Disarmament Commission.

I thank you".

Адрес
Міністэрства замежных спраў у
INTERNET:
<http://www.mfa.by>

АСПЕКТ ПРАБЛЕМЫ

МІЛАСЭРНАСЦЬ ЯК СЭНС ЖЫЦЦЯ

— Зінаіда Андрэеўна, як вядома, Беларускае таварыства Чырвонага Крыжа ўжо больш за пяць гадоў з'яўляецца паўнапраўным членам Міжнароднай Федэрацыі Чырвонага Крыжа. Як вы ацэньваеце вынікі ўваходу ў вялікую сям'ю вашых калег з розных краін?

— За пяць гадоў з моманту ўступлення ў саюз таварыстваў Чырвонага Крыжа мы адчулі, што гэта арганізацыя мае вялікае кансалідуючае значэнне для ўсіх яе філіялаў. Зараз у нас значна больш магчымасцей, каб працаваць з людзьмі, што маюць патрэбу ў дапамозе. Першая наша праграма, якую мы пачалі разгортваць яшчэ да ўваходу ў Міжнародную Федэрацыю — гэта праграма дапамогі пацярпелым ад катастрофы на Чарнобыльскай АЭС. Мы працуем у яе рамках ужо 15 гадоў, а практычную падтрымку з боку федэрацыі адчулі 10 гадоў таму. Спачатку мы атрымлівалі дзімэтрычныя прыборы, потым перасоўныя радыёдыягнастычныя лабараторыі. Кожны год з дапамогай гэтых лабараторый праводзіцца абследаванне каля 45 000 чалавек, што пражываюць на забруджаных тэрыторыях. Гэта важна, бо зараз мы можам вызначыць у пацярпелага рак шчытападобнай залозы на ран-

нягледзячы на ўсе спробы чалавечтва стварыць на планеце Зямля ідэальныя ўмовы для свайго існавання, былі, ёсць і будуць ісці разам з нато *variens* яго спрадвечныя спадарожнікі — войны, хваробы, катастрофы. Міжнародны Чырвоны Крыж — добраахвотная арганізацыя, якая дапамагае людзям адчуць рэальную дапамогу. На пытанні карэспандэнта аб асаблівасцях, мэтах і перспектывах работы Беларускага Чырвонага Крыжа адказвае яго віцэ-прэзідэнт Зінаіда ПАЎЛОВІЧ.

ніх стадыях працякання хваробы, і лячэнне мае больш шанцаў на поспех.

— А якія праграмы пачалі распрацоўвацца менавіта з ініцыятывы і з дапамогай Міжнароднай Федэрацыі Чырвонага Крыжа?

— У апошнія гады разам з Міжнароднай Федэрацыяй мы разгортваем праграму адраснай дапамогі і падтрымкі "Надзвычайны Зіміны Прызыў". У ходзе яе арганізуецца гарачае харчаванне для састарэлых у зімні перыяд, закупляюцца і раздаюцца прадуктовыя і гігіенічныя наборы. У мінулым годзе для дзяцей-сірот і дзяцей з малязбяспечаных сем'яў былі створаны 4 лагеры, дзе яны маглі добра адпачыць і наладзіць сяброўскія сувязі.

Другі год мы працуем над вялікай праграмай "Чырвоны Крыж у барацьбе з туберкулёзам і СНІДам". Нам у гэтым садзейнічаюць дацкі Чырвоны Крыж і ЕЭС. Адраснай дапамогай былі ахоплены каля 4 000 хворых на туберкулёз, прычым тыя, хто захварэў зусім нядаўна. Гэта праграма сама па сабе вельмі складаная, бо прадугледжвае стварэнне сістэмы

кантралюемага лячэння туберкулёзу, наладжванне цесных кантактаў з людзьмі, якім патрэбна ўжо не толькі матэрыяльная, але і псіхалагічная дапамога. Прыкладзеныя намаганні прыносяць плён: узровень захворвання на туберкулёз у Беларусі знізіўся за апошнія паўтара года.

Як дадатак да праграмы таварыства арганізавала трэнінгі для сясцёр міласэрнасці. Вы ведаеце, працаваць з хворымі, якія не могуць нават падняцца з ложка, — можа далёка не кожны. Тут патрэбны як спецыяльныя веды, так і звычайная чалавечая дабрабытнасць. Мы ўжо змаглі падрыхтаваць 18 інструктараў. Зараз яны самі здольныя праводзіць заняткі з насельніцтвам і вучыць людзей, як правільна абыходзіцца з ляжачымі хворымі.

— А як працуе пошукавая праграма? Якія яе вынікі?

— Служба "Пошук" самастойна дзейнічае ў нас ужо 5 гадоў і падтрымліваецца Міжнародным камітэтам Чырвонага Крыжа. Мы можам гаварыць пра вельмі добрыя вынікі яе работы. За пяць гадоў картатэка пошукавых спраў склала ў

Рэспубліканскім камітэце 16 000 адзінак. Гэта значыць, што ў наш адрас паступіла 16 000 запяў і 16 000 адказаў былі адасланы. Магу дадаць, што 80 працэнтаў спраў былі вырашаныя станоўча.

— Цікава даведацца, якім чынам дасягнуты такія вынікі?

— Мы працуем па меры неабходнасці амаль з усімі структурамі, з якімі маем агульны інтарэсы. Беларускае таварыства Чырвонага Крыжа знаходзіцца ў цесным кантакце з Міністэрствам аховы здароўя, у нас ёсць дамоўленасць з Міністэрствам адукацыі аб распаўсюджванні ведаў аб нормах міжнароднага гуманітарнага права ва ўсіх навучальных установах. Мы супрацоўнічаем з Міністэрствам сацыяльнай аховы: яно дапамагае нам у працы са састарэлымі... Таварыства трымае кантакт з Міністэрствам па надзвычайных сітуацыях... Мы робім агульную справу, і гэта з'яднанне дапамагае нам выконваць свой абавязак найбольш эфектыўна для тых, каму дапамога спраўды патрэбная.

— Некалькі слоў аб вялікай сям'і Чырвонага Крыжа ў Беларусі...

— Складаная структура арганізацыі Чырвонага Крыжа засталася нязменнай. Не кранулі яе ніякія палітычныя зрухі, ніякія рэформы. Яна працуе і працягвае выконваць свае функцыі: дапамагаць людзям, які і 15 гадоў таму. А ўвогуле, Цэнтральны камітэт Чырвонага Крыжа ўключае ў сябе абласныя камі-

тэты, тым ужо падпарадкоўваюцца 123 раённыя і гарадскія арганізацыі, якія аб'ядноўваюць больш чым 7 000 пярвічных ячэек па месцах жыхарства, працы, вучобы. Менавіта гэтыя драбнейшыя структуры і рэалізуюць практычна тыя праграмы, аб якіх ішла гаворка.

— А калі падвесці агульныя вынікі працы Беларускага таварыства Чырвонага Крыжа за 5 гадоў?

— З аднаго боку, калі гаварыць пра колькасць людзей, якія знайшлі ў нас дапамогу, то гэты паказчык нас сёння вельмі цешыць. Напрыклад, толькі служба міласэрнасці (праграма па стварэнні цэнтраў медыка-сацыяльнай дапамогі) абслугоўвае штогод каля 150 000 чалавек, якія жывуць у розных рэгіёнах краіны. Калі ж прыняць да ўвагі рэальныя патрэбы, прыходзіць прызнаць, што маглі б зрабіць больш, калі б толькі ўдалося знайсці новыя крыніцы фінансавання ў нашай краіне.

— І апошняе, Зінаіда Андрэеўна, міласэрнасць — справа спраўды святая, але ці ўдаецца пазбягаць камерцыйнай зацікаўленасці?

— Справа ў тым, што да нас адносяцца якраз не як да фінансавага партнёра, а як да партнёра ў вельмі спецыфічнай справе — справе міласэрнасці. Ад нас чакаюць выканання тых абавязкаў, што мы самі на сябе ўзялі: дапамога людзям, абягчэнне іх турбот. І тое, што нашы праграмы на працягу апошніх пяці гадоў знаходзяцца на высокім узроўні рэалізацыі, — гэта паказчык аддачы, з якой працуюць усе нашы супрацоўнікі, іх энтузіязму, чалавечнасці.

Гутарыў Андрэй ВІРКОЎСІ

ЖЫЦЦЁВЫЯ СЮЖЭТЫ

ВЕРНІСАЖ Тані БУКЛАНВАЙ

Бяда ў сям'ю віцяблян Букланавых прыйшла, як ні балюча, з нараджэннем дачкі. Дыягназ урачоў быў для яе маці Наталлі Дзімітрыеўны страшным: дзіцячы цэрэбральны параліч.

Але Таня расла дзяўчынкай, якая імкнулася нават у інваліднай калясцы быць такой, як усе. Аднойчы папрасіла ў маці аловак, заціснула яго ў зубы і паспрабавала маляваць. З цяжкасцю, але нешта атрымалася. Потым малявала фламасцерам, пэндзлем. З'явіліся першыя працы. Сёння ў 15-гадовай Тані іх шмат.

Нядаўна ў сярэдняй школе № 21, дзе дзяўчынка вучыцца, адбылася першая яе выстава.

НА ЗДЫМКУ: Таня БУКЛАНВАВА з маці.

Аляксандр ХІТРОЎ, БелТА.

ПУНКТ ГЛЕДЖАННЯ

АВАРЫЯ НА СТАГОДДЗІ

З дня аварыі на Чарнобыльскай АЭС прайшло 15 гадоў. Многа гэта ці мала? Рытарычнае пытанне. Інфармацыя вучоных па-ранейшаму распаўсюджана, як той радыеактыўны пыл і выкіды з рэактара на забруджаных тэрыторыях Беларусі, Украіны, Расіі, на многіх спецыялізаваных выданнях, як, напрыклад, штоквартальнік "Медыко-біялагічныя аспекты аварыі на ЧАЭС".

Жыццё Іосіфа Градскага, калі пераказваць у некалькі радкоў, — гэта работа, ліквідацыя наступстваў чарнобыльскай катастрофы і загубленае здароўе ў самым росквіце жыцця, жыллёвая неўладкаванасць аж да канца 2000-га года.

— Былі там, дзе неабходна было быць, — успамінае Іосіф Градскі, ліквідатар вынікаў аварыі 1986 года на Чарнобыльскай атамнай станцыі. У той час я працаваў вадзіцелем ва Упраўленні аўтамабільнага транспарту Заходняга ўпраўлення будаўніцтва, якое падпарадкоўвалася саюзнаму міністэрству. Да гэтага працаваў на будаўніцтве Ігналінскай АЭС. У 1986 годзе ўдзельнічаў у работах па ліквідацыі вынікаў выбуху непасрэдна на чацвёртым энергаблоку Чарнобыльскай АЭС. Першая група ліквідатараў, якая знаходзілася там адразу пасля выбуху, займалася ўборкай смецця, радыеактыўных адходаў, графіту, ссоўваючы яго радыёакіруемымі трактарамі Чэлябінскага трактарнага за-

вода. Тут жа была задзейнічана і японская тэхніка "Samazu". Неабходна было рабіць укрыцце чацвёртага энергаблока. У другой групе разам са мной былі Сяргей Пахыданаў і Стулько з Літвы, Славік Мязгін з Сасновага Бора з-пад Санкт-Пецярбурга і іншыя. Жылі ў трыццацікіламетровай зоне. Працавалі па шэсць гадзін у змену. Аўтабетапампай "Putzmeister" да тысячы (980) кубічных метраў бетону падымалі, умацоўваючы сцяну чацвёртага энергаблока. Радыеактыўны пыл, што накопліваўся на даху і сценах, з верталётаў асіджваўся клеём, які затым саскрабалі і адвозілі закопваць у зямлю. Па расказах, таксама паступалі і з тэхнікай, якая працавала непасрэдна ў зоне. Так імгненна заражалася яна радыёнуклідамі і па ўмовах радыяцыйнай бяспекі была непрыгоднай для далейшага выкарыстання.

Са скрухай успамінаю тыя дні 1986 года. Хоць і працавалі ў рэспіратарах, мучыў моцны кашаль. Даводзілася

выконваць работы ў асноўнай зоне з вялікім забруджваннем, нягледзячы на яго ўзровень. Закончыў жыццё самагубствам Мікалай Каралюк. Рыхтуючы з сябрам Талем да работы аўтабетапампы "Putzmeister", я атрымаў траўму пазваночніка.

У трыццаць шэсць гадоў — месяц на бальнічным ложку ў клініцы. І пайшло, і паехала... Лячэнне ў шпітэлях, клініках Масквы і ў Акскаўшчыне, клініцы Інстытута радыяцыйнай медыцыны.

Вось так нічога добрага з гэтай работы Іосіф Градскі як ліквідатар вынікаў землетрасенняў у Кіравакане (Арменія) і чарнобыльскай трагедыі не атрымаў. А жыллёвае пытанне аж да 2000 года не вырашалася станоўча нават у невялікай правінцыйнай Зэльве. Хоць згодна з артыкуламі 18 і 19 Закона Рэспублікі Беларусь "Аб сацыяльнай абароне грамадзян, якія пацярпелі ад катастрофы на Чарнобыльскай АЭС" прадпрыемства, дзе ён працаваў, абавязана

было прадаставіць жыллё. Нагадаю, што пачынаючы з 1994 года, І. Градскі працаваў у аб'яднанні "Зэльва-энергабуд" і быў на ўліку на паляпшэнне жыллёвых умоў трэцім. Але час ішоў. І. Градскі толькі ў 2000 годзе пасля чарговых хаджэнняў выпакутаваў для свайго сям'і жыллё ў вёсцы Бародзічы, што побач з райцэнтрам.

— Крыўдна і тое, што з'яўляюць падчас медыкі, — расказвае Іосіф Канстанцінавіч, — падпісваючы лісты медыцынскіх абследаванняў: маўляў, больш за нас можаш атрымліваць.

Да таго ж, ці не шмат стала чарнобыльцаў, якія карыстаюцца льготамі? Можна настаў час, як у Расіі, зрабіць перарэгістрацыю ўдзельнікаў ліквідацыі вынікаў аварыі на Чарнобыльскай АЭС...

Пра чарнобыльскі след на Беларусі напісана шмат, але нашаму чытачу я параіў бы звярнуцца да прац беларускіх пісьменнікаў Святланы Алексіевіч "Зона. Галасы Чарнобыля" і даклада Алеся Адамовіча (бюлетэнь "Век XX і мир" № 9 за 1990 г.) "Тварам да апакаліпсісу", які быў прачытаны ім у чэрвені 1990 года ў Нью-Йорце (ЗША) на канферэнцыі амерыканскіх і савецкіх вучоных і публіцыстаў. Яны ў поўнай меры даюць уяўленне аб выніках трагедыі Чарнобыля, што гэта бяда, якой не бачна канца.

Пётр ЖЭБРАК.

ПРЭЗЕНТАЦЫЯ

У № 19 нашай газеты мы расказалі пра жыццё і творчасць Міхася Раманюка — этнографа і мастацтвазнаўца, які шмат зрабіў у справе вивучэння традыцый беларускага народнага адзення.

Сёння мы працягваем тэму з нагоды прэзентацыі манаграфіі «Беларускія народныя крыжы» — апошняй працы навукоўца.

КРЫЖЫ Міхася РАМАНЮКА

Па дарозе ў мінскі касцёл Святога Роха, дзе павінна была адбыцца прэзентацыя, я думаў, якім трэба было валодаць інтэлектам, якія мець здольнасці ў асэнсаванні той ці іншай з'явы, каб аднаму чалавеку, без ніякай падтрымкі навуковых аўтарытэтаў (бо ўсё рабілася ўпершыню) распрацаваць такія далёкія, як мне здавалася, адна ад адной тэмы «Беларускае народнае адзенне» і «Беларускія народныя крыжы».

На касцельных лавах — ніводнага свабоднага месца. Навукоўцы, мастакі, мастацтвазнаўцы, пісьменнікі. Для большасці з прысутных Міхась Раманюк — частка іх жыцця: сябра, калега, аднадум. Яны прыйшлі на сустрэчу з ім.

Дзяніс Раманюк, які разам з выдавецтвам «Наша ніва» выпусціў манаграфію, распавядае гісторыю падрыхтоўкі кнігі. На працягу дваццаці пяці год Міхась Раманюк працаваў над тэмай крыжоў. Ён аб'ездзіў усе рэгіёны Беларусі, збіраючы ўнікальныя матэрыялы пра беларускія крыжы, надмагіллі, вивучаючы роз-

ных пахавальных абрады. Толькі зараз робіцца зразумелым, што гэта была не проста чарговая тэма даследавання. Міхась Раманюк з самага пачатку сваёй навуковай працы разглядаў узаемасувязь розных частак матэрыяльнай культуры. І таму працаваў па многіх напрамках адначасова. Гэта была, можна сказаць, ягона праграма-максімум, з якой ён вылучаў тэму, падрабязна даследаваў, ствараў канцэпцыю і даводзіў да канчатковай стадыі ў выглядзе друкаванага выдання. А асобныя артыкулы ў часопісах і іншых выданнях былі тымі цаглінкамі, з якіх будавалася фундаментальная праца. Так было і з тэмай «Беларускія народныя крыжы». У выніку вивучэння і аналізу сабраных дакументаў была зроблена поўная сістэматызацыя і класіфікацыя форм і функцый крыжоў, надмагілляў і месцаў іх устаноўкі. Дыяпазон гэтых даследаванняў — ад часоў панганства да на-

шых дзён. Звыш трохсот фотаздымкаў і некалькі дзесяткаў графічных малюнкаў ілюструюць альбом.

З-за мізэрнасці дзяржаўнага фінансавання нашай культуры і, у прыватнасці, выдавецкай справы гэтая праца М. Раманюка магла яшчэ доўгія гады ляжаць на паліцах майстэрні вучонага. Дзякуй Богу, не ўсе аказаліся абыякавымі да лёсу манаграфіі. І ў першую чаргу нашы суайчыннікі, якія жывуць у Англіі. Беларускі дабрачынны фонд у Вялікабрытаніі аказаў фундаатарскую падтрымку выдаўцам. Трэба прыгадаць і значны ўдзел у рэалізацыі выдання асобных людзей. Гэта Сяргей Дубавец, Андрэй Верацяно, Сяргей Кавалёў.

У час прэзентацыі многія выступоўцы адзначалі, што гэта адзінае выданне, якое дазваляе глыбока і ўсебакова пазнаёміцца з такой спецыфічнай часткай традыцыйнай культуры Беларусі. Гэта адзначалі і аўтарытэтных навукоўцаў Анатоля Сабалеўскага, Адама Мальдзіса, Уладзіміра Конана, вядомыя мастакі Гаўрыла Вашчанка, Алесь Марачкін і многія іншыя. Безумоўна, манаграфія выклікае зацікаўленасць, у першую чаргу, тых, каго хвалюе гісторыя, этнаграфія, краязнаўства. Але ж яна знойдзе водгук і ў шырокага кола чытачоў, для якіх беларуская культура — частка іх жыцця.

І калі былі сказаны ўсе словы ўдзячнасці аўтару манаграфіі, прыйшла чарга вядомага беларускага арганіста Канстанціна Шаравы. Урачыстыя гукі аргана ўзляцелі пад касцельныя скля-

пенні своеасаблівым гімнам Чалавеку і Творцу.

Разам з апошняй старонкай альбома перагорнута і апошняя старонка жыцця Міхася Раманюка. Я ўдзячны лёсу, які даў мне магчымасць ведаць яго. І я ганаруся тым, што Міхась выхаваў сына, які падхапіў бацькаў крыж і прыстойна панёс яго па жыцці.

Яўген КАЗЮЛЯ.

НА ЗДЫМКАХ: у касцёле Святога Роха ў час прэзентацыі; выступае Адам МАЛЬДЗІС; крыжы з кнігі М. Раманюка.

Фота Яўгена КАЗЮЛІ, Міхася РАМАНЮКА.

Альбом Міхася Раманюка «Беларускія народныя крыжы» можна замовіць поштай па адрасу: Raugyklos 19-20A Vilnius Lt-2001 Lithuania, а таксама па e-mail: ramaniuk@hotmail.com

На правах рэкламы.

НОВЫЯ ВЕРШЫ

Ігар ЛОСІК

Нарадзіўся ў Мінску. У 1988 годзе скончыў музычна-педагагічны факультэт Мінскага педагагічнага інстытута імя М. Горкага (цяпер педуніверсітэт імя М. Танка). Зараз працуе выкладчыкам музыкі ў мінскім педкаледжы № 2 імя Максіма Танка.

Халодны травень —
распач расставання,
Пустэлыя ці асклеае жытло.
І адчуваеш, што быццё —
выгнанне,
Неспадзявана нешта абышло.
Халодны травень горш,
чым злосны люты,
Цяжэй ад лістападаўскай нуды.
Чакаеш на прыпынку,
бы няўклюдна,
Як здрада —
травеньскія халады.

КАЛІСЬЦІ ТУТ
СПЯВАЛА ЛІРА

Калісьці тут спявала ліра,
Узнёсла сумаваў пазт,
Квартэт натхнёна, вельмі шчыра
Выконваў лёгкі менузт.
Мастак-жабрак кахаў князёўну
І прысвячаў ёй кожны твор.
Лёс надзяліў усіх пароўну:
Знявага — ёй, яму — касцёр.
У гэты храм ішлі да Бога
Аддзячыць ці замольваць грэх
На святы і перад дарогай...
А сёння тут працоўны цэх.

Мастак стварыў жанчыну.
Густоўна агарнуў імпат.
Туга — нязручная хвіліна.
Надзей ажывіў партэт.
Апеў кефарай Апалона,
Анёла аўрай асвятціў,
Квэццсты дьямент штодзённа
Складаў жанчыне ў клавір дзіў.
Мастак стварыў жанчыну.
Натхніў Чаканнем польны свет,
Палотны, пэндзлі ён закінуў,
У бездань — творчы амулет.
Не ладзіў больш імпрэз,
выставаў,

Мастаці свет не заўважаў:
Піў веру, што была атравай
З карэнняў твора — фетыша.
...Век адышоў адной хвілінай.
Нашчадак неак незнарок
Заўважыў надпіс той жанчыны:
«Мастак, не д'ябал ты і не Бог».

Светлай памяці
Міхася Забэйды-Суміцкага

Не дапеў салавей, як чакалі,
Чыстых песень
ад вольных дзядоў.
Там драпежнікі ладзілі балі,
Хвалявала іх лірніка кроў.
Паляцеў ён у вырай — самоту,
І звінеў яго голас здалёк.
Нёс, як маці дзіцяці, пшачоту,
Каб ні кроплі праліць на пясок.

ІНТРАДУКЦЫЯ БАЛЮ

У пустэчы, іржавай ад сонца,
У баку ад дзікунскага свету,
Скаланулася лвінае сэрца,
Не здалейшы жыццёвую рэшту.
І сьшліся мязотнікі гуртам,
Каб пацешыцца

слабасці лвінай,
Каб даць волю
зварынуу крыўдам,
Ды вагаліся, сыпаўшы кліны.
І глядзёў на іх леў

цяжкім вокам,
Як заўжды,
не шануючы набрыдзь,
Што нервова тулілася бокам
І давілася слінаю, мабыць.
Прыступіла нямогласць
вось гвалтам,
Невядомай шалёнаю сілай.
І спынілася сэрца тут раптам...
Цішыня рыкам загаласіла.

ЗВАРОТНАЯ СУВЯЗЬ

ЛАТВІЯ

ВІНШАВАННЕ Янкi КАБАНОВІЧА

Надаўна мы, беларусы Рыгі, віншавалі паважанага спадара Янку Кабановіча з яго 50-годдзем. Нарадзіўся ён у вёсцы Вышаліў Петрыкаўскага раёна Палескай вобласці. У 1969 годзе скончыў Гомельскі політэхнічны тэхнікум і быў накіраваны на працу ў рыжскі «Фурніерс». Служыў на Паўночным флоце. Пасля заканчэння Рыжскага політэхнічнага інстытута працаваў у «Радыётэхніцы» інжынерам-канструктарам, начальнікам цэха. Пасля дзевяноста гадоў — прэзідэнт канцэрна «Рада», старшыня АТ «Гандлёвы дом «Беларусь».

У Рызе ёсць два беларускія таварыствы — «Прамень» і «Сьвітанак». Але па розных прычынах нам не заўсёды ўдаецца збірацца разам, каб ладзіць агульныя святы. Галоўная прычына, пэўна, — адсутнасць цэнтра беларускай культуры ў Рызе. А вось на святкаванні юбілею спадара Кабановіча сабраліся ўсе, бо ён актыўны ўдзельнік усіх мерапрыемстваў беларускай дыяспары Латвіі, многім дапамог і многіх падтрымаў у цяжкі для іх час. Былі запрошаны бе-

ларусы, якія працуюць на ніве адраджэння беларушчыны ў Латвіі. Тут былі і беларусы-прадпрымальнікі, і сябры ТБМ «Прамень» і ТБК «Сьвітанак», і настаўніцкі калектыў беларускай школы, і ўдзельнікі ансамбля «Надзея», і беларускія мастакі ад таварыства «Маю гонар».

У выкананні студэнткі медыцынскай акадэміі, нашай беларускай прыгажуні Ілены Варатніковай прагучалі дарагія кожнаму беларусу песні «Нёман» і «Мой родны кут». Віншавальную песню праспяваў ансамбль «Надзея». І наогул, увесь вечар гучалі беларускія песні, беларуская музыка. А таленавіты баяніст Сяргей Калеснікаў так шчыра іграў беларускія полькі, што ніхто не мог утрымацца, бо ногі самі ішлі ў скокі. Шмат было сказана добрых слоў у гонар юбіляра, бо спадар Кабановіч стаяў ля вытокаў заснавання таварыства «Прамень», быў адным з заснавальнікаў газеты «Прамень», Латвійскага фонду беларускай культуры. Янка многа гадоў забяспечваў бясплатнае харчаванне вучням беларускай школы, аказаў фінансавую дапа-

могу беларускаму таварыству горада Даўгаўпілса «Уздым». Пры арганізацыі I з'езда беларусаў свету арганізацыйны камітэт «ЗБС «Бацькаўшчына» таксама атрымаў дапамогу ад Янкi Кабановіча. У вырашэнні жыццёвых праблем ён паспрыў і сваёй роднай вёсцы. Мецэнатства яго на ніве адраджэння беларушчыны вельмі шчырае, бо ён з'яўляецца сапраўдным патрыётам сваёй этнічнай Радзімы.

Усе, хто сабраўся ў гэтай урачыстай зале, спыталіся выказаць спадару Кабановічу сваю пашану і ўдзячнасць, а таксама тым людзям, сярод якіх ён рос і выхоўваўся. І ў першую чаргу, яго бацькам, той жанчыне-маці, якая яго нарадзіла і выхавала. Бо менавіта любоў і павага да сваіх бацькоў, да сваіх аднавяскоўцаў, настаўнікаў дапамагае Янку заставацца заўсёды добрым, шчырым, неабіякавым да людзей, да сваёй Бацькаўшчыны і яе мовы. Хочацца яшчэ раз пажадаць добрага здароўя юбіляру, ягонай прыгажуні жонцы і галоўнаму нашчадку — сыну Дзмітрыю. Пспехаў вам у вашых справах! Хай збудуцца ўсе вашы мары (мы ведаем, што іх у вас многа).

Таіса БАЧКАРОВА.

ЛІТВА

ЖУПРАНЫ, КУШЛЯНЫ...

Яшчэ гучаць, напаўняюць сэрца гукі і словы беларускіх песень, выкананых вучнямі Віленскай школы імя Ф. Скарыны, яшчэ маюць месца ў глыбіні душы палыманыя вершы паэта-дэмакрата Францішка Багушэвіча, а самае галоўнае, мы жывём незвычайнымі ўспамінамі аб экскурсіі ў жупранскую старонку — радзіму славуэта Мацея Бурачка.

Знаёмства з паэтам пачынаецца яшчэ ў пачатковых класах з вядомай «Калыханкі». А «хмаркі-братанькі» выклікаюць у сямікласнікаў уяўленне пра складанае становішча беларуса ў XIX стагоддзі.

Сталеючы, мы набываем жыццёвы вопыт, мудрасць, вучым нашых спадкаемцаў шанаваць роднае слова, «каб не ўмерлі».

Непасрэднае далучэнне да творчасці славуэта сына беларускай зямлі адбылося ў час паездкі на Беларусь, у ціхіх, маляўнічых вёскіх Жупраны і Кушляны.

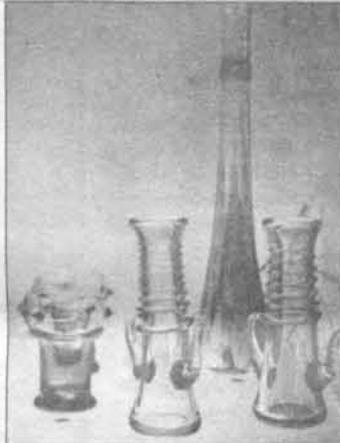
Паездка пачалася дзіўнай вяснянай раніцай, можа, таму яна так і запомнілася, стварыла адпаведны бадзёры настрой.

Вельмі цёпла сустрэла віленчукоў Жупранская школа. Ледзь толькі пад'ехаў аўтобус пад будынак школы, як насустрач нам з прыемнай усмешкай выйшла дырэктар Софія Кавалёнак і завуч Алена Станулевіч. Вучні нашай школы пакінулі на памяць аб сабе прыгожыя песні, вершы і музычныя творы, а таксама невялічкія сувеніры. У адказ мы атрымалі цудоўную карціну, выкананую настаўніцай працы. Наведалі мы і школьны музей, і касцёл, дзе жыве памяць пра знакамітага песняра; прыйшлі схіліць голаў і перад яго магілай.

Адкрыццём для віленскіх вучняў быў яшчэ адзін спайны куток — невялічкая вёска Кушляны. Тут прамільгнула маленства паэта. І як ні дзіўна, захаваўся яшчэ той дом з кабінетам і пакоямі, дзе Ф. Багушэвіч ствараў свае вершы. Зараз гэта музей.

Алена БАЗЮК,
настаўніца роднай мовы
Віленскай школы
імя Ф. Скарыны.

ВЫСТАВЫ

«ШКЛЯНЫЯ СКАРБЫ»

стала і тое, што ўпершыню ўдалося сабраць у адну экспазіцыю калекцыі вырабаў са шкла з адзінаццаці беларускіх музеяў. Гэта дало магчымасць уявіць, якой багатай спадчынай валодае наша краіна. Экспанаты выставы ўражаюць. Узяць тыя ж пацеркі ці бранзалеты, зной-

дзеныя пры археалагічных раскопках у розных рэгіёнах Беларусі. Цяжка нават уявіць, што іх уладальнікамі былі мясцовыя прыгажуні, якія жылі 9—12 стагоддзям таму назад.

А з якой павагай ставіліся нашы продкі да звычайных бутэлек для мёду ці піва, дробных бутэлек для лекаў. Адмыслова ўпрыгожаныя, з назвай завода ці аптэкі і прозвішчам гаспадары, яны падкрэслівалі якасць змесціва, гарантавалі ад паддробку. Добры прыклад для сучасных вытворцаў.

Прадстаўленае на выставе сучаснае шкло носіць у ас-

ноўным дэкаратыўны характар. Цудоўныя вазы, дэкаратыўныя кампазіцыі, што зрабілі вядомым майстры шкла У. Жохаў, У. Мурашвер, А. Анішчык, Л. Мягкова, Е. Атрашкевіч, муж і жонка Арцёмава, — гэта вышэйшы ўзровень не толькі еўрапейскага, але і сусветнага мастацтва шкла.

Застаецца дадаць, што выставу «Шкляныя скарбы» стварылі агульным намаганнем Беларускага камітэта міжнароднага савета музеяў «ІКОМ», Міністэрства культуры Беларусі і Музей натуральнай гісторыі з дапамогай музеяў Мінска, Гродна, Віцебска, Магілёва, Мазыра, Нясвіжа, Полацка.

НА ЗДЫМКАХ: знаёмства з выставай; набор посуду «Беларускі». Мастак Л. Мягкова (шклозавод «Нёман»); дэкаратыўныя вырабы са шкла з асабістых калекцый мастакоў Ж. Марозавай, Е. Атрашкевіч, І. Пекусавай.

Тэкст і фота
Яўгена КАЗЮЛІ.

Сярод найбольш значных падзей апошняга часу — выстава мастацкага шкла «Шкляныя скарбы», што адбылася ў Мінску.

Без перабольшвання яе можна назваць унікальнай. Бо ўпершыню перад гледачамі паўстала ўся гісторыя айчынай шкловытворчасці, пачынаючы са старажытных шкляных упрыгажэнняў: ад пацерак і бранзалетаў, сярэднявечнага посуду, вырабаў мануфактур Урэчча і Налібок да сучаснага мастацкага шкла завода «Нёман» і Барысаўскага крышталёвага завода.

Адметнай рысай выставы

ЗНАК «НУЛЯВОГА КІЛАМЕТРА» У ГОМЕЛІ

Знак, які абазначае нулявы кіламетр адліку адлегласцей ад цэнтра Гомеля, устаноўлены на цэнтральнай плошчы абласнога цэнтра камітэтам па аўтамабільных дарогах пры Міністэрстве транспарту Беларусі.

На знаку абазначаны дакладныя адлегласці да райцэнтраў вобласці і буйных гарадоў суседніх Расіі і Украіны.

Неабходнасць устаноўкі «нулявых кіла-

метраў» у буйных гарадах краіны абумоўлена тым, што на працягу апошніх гадоў практычна ўсе гарады разрасліся. Гэта ўскладняе вызначэнне перавозчыкамі дакладных адлегласцей.

У Мінску аналагічны знак устаноўлены насупраць Палаца Рэспублікі.

Алена РУДЗЬ.

СУПРАЦОЎНІЦТВА

210 год КАНСТЫТУЦЫІ РЭЧЫ ПАСПАЛІТАЙ

Вось ужо на працягу дванаццаці гадоў добрай традыцыяй сталі сустрэчы беларускіх і польскіх гісторыкаў, якія адыгрываюць значную ролю ва ўзгадненні шматлікіх пытанняў, узнікшых за перыяд нашай супольнай гісторыі.

У Мінску з нагоды Свята Польскай Канстытуцыі праведзены шэраг цікавых мерапрыемстваў, у тым ліку і Міжнародны гістарычны семінар «210 год Канстытуцыі Рэчы Паспалітай: Гісторыя. Права. Традыцыі», які 27 красавіка правалі Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт і Інстытут правазнаўства сумесна з Польскім інстытутам у Мінску і таварыствам «Беларусь — Польшча». Гэта падзея — даніна з боку навукоўцаў, даследчыкаў, гісторыкаў і юрыстаў той унікальнай справе, якая была здзейснена напрыканцы XVIII стагоддзя. Канстытуцыяй 3 мая 1791 года, над якой працавалі кароль Станіслаў Аўгуст Панятоўскі, Ігнацій Патоцкі, Хуга Калантай, Станіслаў Малахоўскі, — першая ў Еўропе і другая ў свеце (пасля амерыканскай канстытуцыі 1787), стала агульнаеўрапейскай з'явай, узорам для наступных прававых дакументаў у многіх краінах.

Канферэнцыя праходзіла з удзелам прадстаўнікоў Інстытута гісторыі НАНБ, выкладчыкаў, аспірантаў, студэнтаў юрыдычнага, гістарычнага, факультэта міжнародных адносін Белдзяржуніверсітэта і іншых навуковых устаноў Беларусі. Грунтоўныя даследаванні прадставілі навукоўцы з Польшчы: Ежы Назембла ў дакладзе «Канстытуцыя 3 мая 1791 года як крыніца наватарства і дэмакратычных традыцый» і Уладзіслаў Каіс у

сваім выступленні «Грамадзянскае права ў Канстытуцыі 3 Мая».

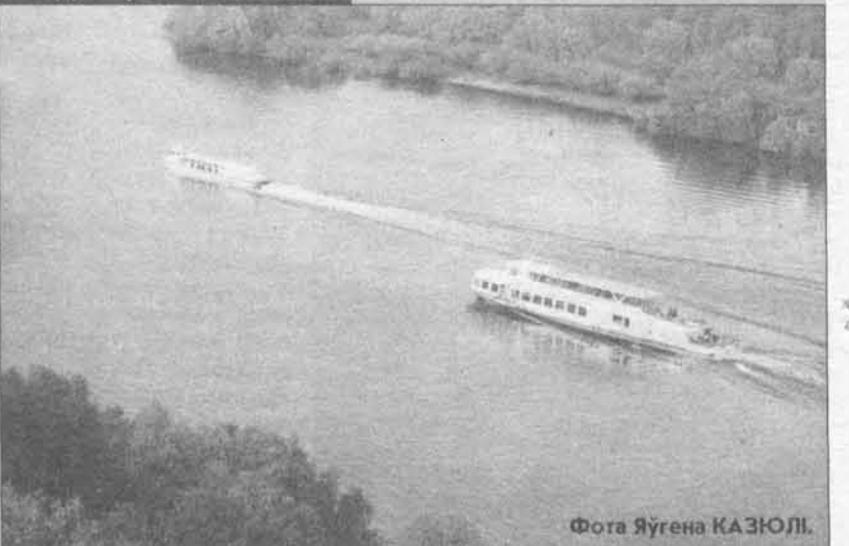
Асноўныя тэарэтычныя праблемы канстытуцыйнага права абодвух народаў, Канстытуцыі Рэчы Паспалітай 3 мая 1791 года сталі галоўнай тэмай выступлення А. Галаўко, Я. Юхо, М. Часноўскага, Т. Кейта-Станкевіча, А. Ерашэвіча. Былі вызначаны асобныя палажэнні Канстытуцыі: фарміраванне яе заканадаўчай (Г. Куневіч, А. Качан, Д. Груздоў) і судовай улад (Ю. Доўнар), рэлігійнай палітыкі (М. Гальпяровіч). Беларускі гісторык Н. Юрашэвіч, У. Емельячук, В. Голубеў, А. Каханюўскі, У. Сосна, В. Гарбачова паведамілі аб стане беларускага насельніцтва напярэдадні і ў час прыняцця Канстытуцыі. Пра гістарычную пераемнасць у развіцці беларускага канстытуцыйналізму расказала прафесар юрыдычнага факультэта БДУ Т. Доўнар.

Вельмі актуальна прагучалі даклады, прадстаўленыя на другой секцыі канферэнцыі, дзе ішла размова пра канстытуцыйныя традыцыі, палітыка-прававое становішча насельніцтва Беларусі і Польшчы ў XIX—XX стагоддзях (Р. Лазько, К. Козак), аналіз іх канстытуцыйных актаў (А. Дзёрбін, Н. Бань, І. Пляхімовіч, У. Кісель, Ц. Вартанаў, Ю. Галаўко), пра праблемы аховы наваколля (В. Бранавец). Старшыня Канстытуцыйнага суда Рэспублікі Беларусь Р. Васілевіч выступіў з аналізам канстытуцыйных традыцый у Беларусі.

Па выніках канферэнцыі яе арганізатарамі плануецца выданне матэрыялаў.

Ірына ТАМІЛЬЧЫК,
навуковы супрацоўнік ННАЦ імя
Ф. Скарыны.

На Дняпры каля Лоева.

Фота Яўгена КАЗЮЛІ.

ГРАФІКА Марка ШАГАЛА ў Віцебску

У музеі Марка Шагала ў Віцебску дзейнічае пастаянная выстава графічных работ вялікага майстра. 72 работы М. Шагала, частка якіх захоўвалася ў фондах музея, сталі здабыткам галоснасці.

НА ЗДЫМКАХ: на выставе работ М. Шагала; літаграфія М. Шагала з серыі "Вершы"; літаграфія "Маці і кентаўр".

Аляксандр ХІПРОЎ, БелТА.

МЕРКАВАННЕ

Самая апошняя публікацыя Ю. Вяснякоўскага — "Нарысы па гісторыі Беларусі. Частка I (да 1384 г.)", якая выйшла ў свет у 1998 годзе ў Беластоку пад рэдакцыяй мясцовага доктара гістарычных навук Антона Мірановіча. Зазначана кніга вартая таго, каб з яе зместам хоць у самай сціслай форме пазнаёміць тых, хто цікавіцца нацыянальнай гісторыяй.

Сёння мы, дзякуючы пераменам, што адбываюцца ў нашым грамадстве на працягу апошніх паўтара дзесятка гадоў, і плённай працы незалежных ад усялякіх ідэалагічных устаноў навукотвораў, маем даволі багаты літаратурны багаж па ўсіх перыядах гісторыі Беларусі. Для папаўнення яго важкі ўклад унёс і Ю. Вяснякоўскі. Хоць ён і не залічвае сябе да прафесійных гісторыкаў, аднак яго праца, што мною рэцэнзуецца, несумненна, шмат у чым дапамагае глыбей пазнаць нашу далёкае мінулае. Не адмовіш яе аўтару і ў

зварнуць увагу на сказанае няк не выпадае.

Адносна больш, у параўнанні з іншымі даследаваннямі па нацыянальнай гісторыі, Ю. Вяснякоўскі надае ўвагі пытанням хрысціянскай рэлігіі. У гэтым я цалкам падтрымліваю яго падыход, бо без грунтоўнага паказу апошняй нельга ў належнай ступені асвятліць не толькі культурнае, але і палітычнае жыццё народа і асабліва беларускага, паколькі станаўленне хрысціянства ў яго краі адбывалася ў вельмі складаных, супярэчлівых формах, не заўсёды адпавядала інтарэсам насельніку. Ужо на самым пачатку яно выявіла сваё зусім не гуманнае стаўленне да духоўнай спадчыны язычнікаў. Праўда, Ю. Вяснякоўскі на гэтым не спыняецца. Паводле яго, паганства

ня метады. Такія ж метады ўжывалі і з мэтай паварочвання праваслаўных вернікаў у католікаў. Гэтым намерам не ўдалося ў шырокіх маштабах здзейсніцца дзякуючы таму, што Вялікае княства Літоўскае змагло стрымаць напады крыжакоў і адстаяць сваю дзяржаўную незалежнасць.

Не абмінуў Ю. Вяснякоўскі царкоўна-рэлігійны падзеі, што адбываліся пры вялікіх князях літоўскага Гедыміне (1316—1341) і яго сыне Альгердзе (1345—1377). А не абмінуў, відаць, таму, што галоўны сэнс у тых падзеях бачыў у імкненні духоўнай і свецкай улад ВКЛ займаць сваю, незалежную ад Масквы, праваслаўную мітраполію. І яна пазуны час існавала — насуперак волі і жаданню не толькі Маскоўскай мітраполіі, але і Канстанціно-

нак свайго канкрэтнага стаўлення да яе (канцэпцыі) Ю. Вяснякоўскі не выказаў. Заслугоўваюць увагі яго сцвярджэнні, што "хоць Жамойць увайшла ў склад Вялікага княства Літоўскага... назой Літвы не прыняла аж да XIX стагоддзя", што "і частка Заходняй Украіны, якая ўваходзіла ў склад Вялікага княства Літоўскага, не называлася Літвой, а толькі Русею", што "ад пачатку XIV стагоддзя назой Літвы і літовец ахоплівалі амаль усю Беларусь і Аўкіштоў за выняткам Жамойці". Са сказанага аўтарам нарысаў вынікае, што і для яго Літва ёсць з'ява беларуская, а не летувіская.

Вялікую аб'ектыўнасць кізе Ю. Вяснякоўскага надае тое, што ў ёй аўтар не абмінуў вострыя канфлік-

ты, якія ўзніклі паміж суседнімі славянскімі народамі — беларусамі, рускімі, украінцамі і палякамі — у час, калі ім трэба было вырашаць праблемы свайго нацыянальна-дзяржаўнага развіцця. Умяшанне ва ўнутраныя справы адзін аднаго толькі нагартоўвала напружанне, якое раз-пораз пераходзіла ў кровапралітныя войны, што толькі аслабляла славянскую супольнасць, чым заўжды стараліся пакарыстацца яе ворагі, асабліва рознага кшталту крыжацкія ордэны.

Высока цэніць Ю. Вяснякоўскі факт належнага ўзаемаразумення паміж летувісамі і беларусамі, калі яны знаходзіліся ў межах свайго агульнага дзяржаўнага развіцця. "Дружнае сужыццё двух розных народаў дало ім магутную сілу ў стварэнні і пашырэнні межэй свайго гаспадарства — Вялікага княства Літоўскага... Была гэта вялікая палітычная, мілітарная і культурная сіла на ўсходзе Еўропы. Права талерантнасці і ўзаемнага даверу ўтрымалі дзяржаўную аднасьць насуперак памжнішняй крыжакоў, Польшчы, галіцка-валынскіх князёў і ўзрастаючай неабсяпкі Маскоўскага княства".

Сваю кнігу Ю. Вяснякоўскі абарваў апісаннем вельмі складаных падзей, што адбываліся ў ВКЛ у выніку напружаных дачыненняў Ягяйлы са сваім дзядзькам Кейстусам і стрыечным братам Вітаўтам. Не было згоды і паміж іншымі князямі з-за барацьбы за ўладу, з чаго заўжды вялікую карысць здабывалі сабе Лівонскі і Тэўтонскі ордэны, а таксама палякі і Масква. З дапамогай полацкага князя Андрэя Гарбата апошняя змагла далучыць да сябе крэпасці Старадуб і Трубычэўск (знаходзіліся на Севершчыне). Дынастычныя супярэчнасці пастаравы выкарыстаць і мазавецкі князь Януш. Нягледзячы на тое, што ён быў зяцем князя ВКЛ Кейстуса, адарваў ад гэтай дзяржавы Падляшша з гарадамі Драгічын, Мельнік, Камянец і Сураж. Гэтым вельмі пагрозліваму часу ў нашай нацыянальнай гісторыі Ю. Вяснякоўскі даў такую характарыстыку: "Абшчынная дзяржава Вялікага княства Літоўскага перажыва-

Леанід ЛЫЧ,
доктар гістарычных навук,
прафесар.

ГІСТОРЫЮ БЕЛАРУСІ ПІШУЦЬ У ЛОНДАНЕ

Сённяшняю гістарыяграфія Беларусі нельга ўявіць без шматлікіх навуковых прац эмігрантаў. Не выпадкова ў артыкуле "Гістарыяграфія", што змешчаны ў трэцім томе "Энцыклапедыі гісторыі Беларусі" (1996 год), ёсць і спецыяльны раздзел "Гісторыя Беларусі ў даследаваннях беларускай эміграцыі", напісаны кандыдатам гістарычных навук Галінай Сяргеевай. Ёю практычна згадана ўсё з таго, што выйшла ў друку на эміграцыі па гісторыі Беларусі. Называюцца і прозвішчы аўтараў, што працавалі ці яшчэ і сёння працуюць па гэтай праблеме. Вось толькі не сустракаецца сярод іх Юры ВЕСНЯКОЎСКІ, які жыве ў Лондане і ў вольны час займаецца даследаванням гісторыі свайго этнічнай айчыны.

правільным разуменні ролі гістарычных ведаў, што даволі пераканаўча выкладзена ва "Уступным слове" да кнігі: "Любіць свой край — гэтага яшчэ мала. Трэба ведаць гісторыю свайго народа... Пазнаючы мінулае свайго народа, яго гісторыю, мы пазнаем сябе, свой час, у якім жывём. І калі б нашы людзі, беларусы, глыбей пазналі і зразумелі гісторыю свайго народ, яны інакш глядзелі б сёння на беларускую справу, сваю дзяржаўнасць..."

Першыя старонкі нарысаў Ю. Вяснякоўскага прысвечаны з'яўленню на нашых землях славянскіх плямёнаў, характарыстыцы іх арганізацыйных форм і заняткаў. У адрозненне ад традыцыйных гістарычных прац па тым перыядзе аўтар вельмі шмат увагі надае міфалогіі прадкаў беларусаў, адвёўшы гэтым пытанню спецыяльны параграф, што зусім апраўдана, паколькі без ведання міфалогіі нельга атрымаць поўнае і праўдзівое ўяўленне пра жыццё тагачаснага чапавека. Азнаёміўшыся са старонкамі параграфа, чытач добра зразумее, якое значэнне нашыя продкі надавалі розным прыродным з'явам, якія багі ў іх лічыліся галоўнымі, як адзначаліся найважнейшыя язычніцкія свята, якая існавала абраднасць пры нараджэнні дзіцяці і смерці чапавека, як шанаваліся душы продкаў. Пасля разгляду гэтых пытанняў аўтар не без жалею піша: "Да гэтага часу беларускія навуковыя ўстанавы не пацікавіліся аб сваёй міталогіі, каб яе сабраць і выдаць асобнай кніжкай. Усё, што мы ведаем сёння аб славянскай міталогіі, гэта невялікія ўспаміны або артыкулы, змешчаныя па розных выданнях". Не

ў нас "раскладалася само сабою", з-за адсутнасці пісьмовых звестак не дапускае таго, "каб князі беларускіх зямель пішылі паганскіх ідалаў". А сапраўды, такое мела месца. Не толькі ідалы, але і многія язычніцкія храмы былі разбураны па ініцыятыве актыўных праваднікоў новай рэлігіі, а на іх месцы ўзведзены хрысціянскія святыні. Справядліва звязваючы з прыходам да нас хрысціянства шырокае распаўсюджванне пісьменнасці, у аснове якой ляжала царкоўнаславянская мова, Ю. Вяснякоўскі не адмаўляе факта ўплыву мясцовай старабеларускай гаворкі на літаратурны працэс, у тым ліку і на напісанне такога вядомага твора, як "Жыццё Еўфрасіні Полацкай". Такое магчы аўтар нарысаў сказаць і пра літаратурныя творы царкоўных і культурных асветнікаў Смаленшчыны, тады ў яго больш доказным падавалася б сцвярджэнне: "У пару Вялікага княства Літоўскага граматычныя і лексічныя рысы царкоўнаславянскай мовы паступова выцясяняюцца і на іх месца ўводзіцца жывая беларуская мова". Усяму гэтаму, як вынікае з матэрыялаў кнігі, папярэднічаў вельмі працяглы перыяд суіснавання названых дзвюх моў у розных сферах жыцця нашага народа.

Зусім іншымі шляхамі пранікала на беларускую зямлю хрысціянства заходняга (пацінскага) абраду, што ўдалося вельмі пераканаўча паказаць Ю. Вяснякоўскаму ў раздзеле "Лівонскі ордэн" і "Тэўтонскі ордэн". Новую веру сярод паганцаў яны распаўсюджвалі пераважна з дапамогай хітрасці, а калі таго вымушалі абставіны, у ход пускалі і самыя жорсткія гвалтоў-

пальскай патрыярхіі. З прычыны супраціўлення апошняй давялося нават звяртацца з просьбай да баггарскага патрыярха высвяціць незалежна ад Масквы мітраполію літоўскага Тодара. Шмат намаганняў, як вынікае з кнігі, запатрабавалася ад мітраполіі літоўскага Рамана, каб самастойна выконваць свае абавязкі на тэрыторыі ўсяго ВКЛ. Асабліва цяжка было ўзяць пад свой пачатак яго самую галоўную епіскапію, Кіеўскую, якую Канстанцінопаль увесь час пакадаў за мітраполію Маскоўскай. Дзякуючы вялікім старанням Альгерда заснаваць для ВКЛ самастойную мітраполію, яна, нягледзячы на моцнае супраціўленне Масквы і Канстанцінопаля, усё ж была створана, і ўзначаліў яе Кіпрыян (балгарын). З нястрымнага і шчырага імкнення вялікага князя літоўскага Альгерда зрабіць праваслаўную царкву свайго дзяржаўнага цэнтру і пашырэння свайго дзяржаўнага самастойнага Ю. Вяснякоўскі ставіць пад сумненне яго асабістае дачыненне да забойства віленскага пакутніка Кругліца, Нажылы і Кумца. "Толькі з палітычных і царкоўных прычын, каб падарваць аўтарытэт Альгерда ў вачах праваслаўных русінаў, маскоўскі мітрапаліт Аляксей назваў Альгерда паганінам, ворагам хрысціянства і "прышыў" яму віну ў забойстве трох віленскіх мучанікаў". І такое меркаванне не пазбаўлена логікі, тым больш, што ў тагачасных летапісах звесткі пра гэтае забойства адсутнічаюць.

Як і ўсе гісторыкі, што даследуюць Вялікае княства Літоўскае, Ю. Вяснякоўскі таксама пастараўся перазважача вакол паходжання тэрміна "Літва", аднак свайго ўласнага меркавання не выказаў. Ён лічыць фантастыкай вывядзіць радаслоўную сучасных літоўцаў з рымлян, затое больш даверліва ставіцца да поглядаў славацкага даследчыка Павала Шафарыка і яго чэшскага калегі Любара Нідэрле, якія звязвалі паходжанне назвы Літва з імем магутнага славянскага племені лютычаў, лотаў. Згадваецца ў кнізе і канцэпцыя беларускага гісторыка Міколы Ермаловіча датычна месцазнаходжання старажытнай летапіснай Літвы, ад-

КІНОШНЫЯ БАЙКІ Дзмітрыя МІХЛЕЕВА

СКАЛА НА ДАРОЗЕ

Сцэны катастроф заўсёды ўпрыгожваюць карціну. У нашы дні з'явіліся цэлыя жанры, пабудаваныя на жахах землятрусаў, пажараў у небаскрабах, атакі айсбергаў на суперлайнеры. Але тады, у далёкія пяцідзсятыя, у фільмах пра вайну вельмі цяжка было разыграць сапраўдную сцэну катастрофы: не хапала матэрыялу і спецыялістаў, спецыяльнай тэхнікі. Аднак унікальны, ужо памянёны ў нашых «кінабайках» Леў Уладзімір Ільч Голуб на карціне пра вайну «Вуліца малодшага сына» прымуся свайго мастака-пастаноўшчыка зняць сцэну бамбёжкі фашыстамі ў сапраўдных крымскіх катакомбах. Тады ўжо з'явіўся «геніяльны» для такіх спраў матэрыял — пенапласт, здзіўляюча лёгкі, які добра рэжацца, паддаецца любой афарбоўцы. З яго ў Галівудзе будавалі цэлыя горы, яны ў кадры абвальваліся на гарады і «хавалі пад сабой» акцёраў. І наш Леў Уладзімір Ільч таксама вырашыў уразіць глядача. Трэба сказаць, матэрыял тады быў вельмі дэфіцытны, яго прывезлі з «Масфільма», і рэжысёр надта даражыў і трапятліва ставіўся да некалькіх кавалкаў пенапласта, як дзве кроплі падобных на сапраўдныя скалы. Калі Голуб з'явіўся на здымачнай пляцоўцы і ўбачыў, што «каменныя купалы» катакомбы ўжо вісяць над галавой, камера стаіць, святло падрыхтавана, то задаволенна працёр акулары, затым яшчэ раз зірнуў на «купалы», палічыў колькасць пенапластавых скал і засмуціўся.

— Як жа так? Каменняў павінна быць пяць, а тут толькі чатыры, — інтэлігентна накінуўся ён на мастака-пастаноўшчыка.

— Камень у дарозе. З мінуты на мінуту прыбудзе.

— Найвялікшага — і няма? Самага прыгожага? Самага майго любімага, — рэжысёр гаварыў пра «пенапластавы камень», як пра якуцкія алмазы. — А менавіта ж ён павінен задушыць галоўнага героя.

— Не насмерць, — напамніў асістэнт. — Па сцэнарыі — не насмерць. Ці вы перапрацавалі сцэнарыі?

— Ратуй Божа. Нічога я не перапрацоўваў. Я хацеў сказаць — не задушыць, а прыдушыць.

— Тады правільна. Тады ўсё па сцэнарыі. Не насмерць.

У той час прыехаў грузавік, але ў кузаве каменя не было.

— Дзе камень? — ціха спытаўся мастак-пастаноўшчык, зазірнуўшы ў кузаў. Ён сунуў галаву ў кабінку, падлез пад колы, але каменя нідзе не было. — Прапіў, гад? — падступіўся ён да вадзіцеля.

Вадзіцель, маленькі хлопец, зірнуў у кузаў, дзе павінна была ўзвышацца скала метры тры ў вышыню і якая некуды знікла, таксама артыстычна схпіўся за галаву. З'явіўся рэжысёр. Ён не патрабаваў камень з вадзіцеля, ён пачаў даставаць гэты камень з «пячонкі мастака». Уключыліся іншыя персаналіі, і пячорныя купалы напоўніла поліфанічная музыка «кіношняй дыскусіі» з упамінаннем шматлікіх непрыстойных слоў.

Вадзіцель ускочыў у кабінку, разварнуўся і знік далей ад граху. Гонячы машыну па крымскіх «серпанцінах», ён напружваў свой розум, спрабуючы здагадацца, куды дзеўся вялізны камень з яго кузава.

Думаць давялося нядоўга, таму што за наступным паваротам ён убачыў свой камень, які стаяў пасярэдзіне

нешырокай дарогі. Навокал было шмат народу, стаяла «гайшная» мігалка, аўтакран. Кранаўшчык задуменна хадзіў ля каменя, мяркуючы, як яго зачэпіць і ці ўдасца адарваць ад зямлі. Ён маўкліва паківаў галавой і цмокнуў языком, што азначала — «няўздымны». Утварылася ўжо даволі вялікая «пробка». Міліцыянер гаварыў па рацыі. Вадзіцель прыслушаўся.

— Кран у мяне ёсць, я яго на трасе вылавіў, ды баюся, што не вытрымае страла, слававаты ён. Дык падвезіце бульдозер, каб спіхнуць скалу з дарогі, бо тут пробка ўтварылася... Канец сувязі.

Вадзіцель, не губляючы часу, падагнаў грузавік задам да каменя.

— Што ты робіш? — строга пакрочыў да яго прадстаўнік улады.

— Гэта мой камень, я яго згубіў! — весела адказаў вадзіцель. — Дзякуй, што павартаваў.

Ён адкрыў кузаў, падышоў да «скалы» і, узяўшы яе за адзін бок, закінуў у кузаў. «Гайшнік» зняў фуражку і выцер хустачкай лысіну, якая імгненна спацела. Ногі яго падкасіліся. Астатнія таксама нічога не разумелі.

— Цуд! — сказаў адзін і перахрысціўся.

— Асілак! Скалу на грудзі ўзяў і падняў!

— Ілья Мурамец!

Вадзіцель са скалой у кузаве ад'ехаў ад класічнай «нямой сцэны», якая, аказваецца, час ад часу ўзнікае не толькі на сцэне, але і ў жыцці: кранаўшчык, «гайшнік», вадзіцель і сведкі стаялі ў застылых позах.

«Ілья Мурамец... Бяры вышэй, — задаволенна ўсміхаўся вадзіцель, ліха круцячы «абаранак» і пазіраючы на скалу ў кузаве, — далёка Ільлі да нас, «кіношнікаў»...

КОНКУРС

ЦЫРУЛЬНІКІ І МОДА

У Мінску, у Палацы Рэспублікі, адбыўся першы адкрыты чэмпіят па цырульніцкаму мастацтву.

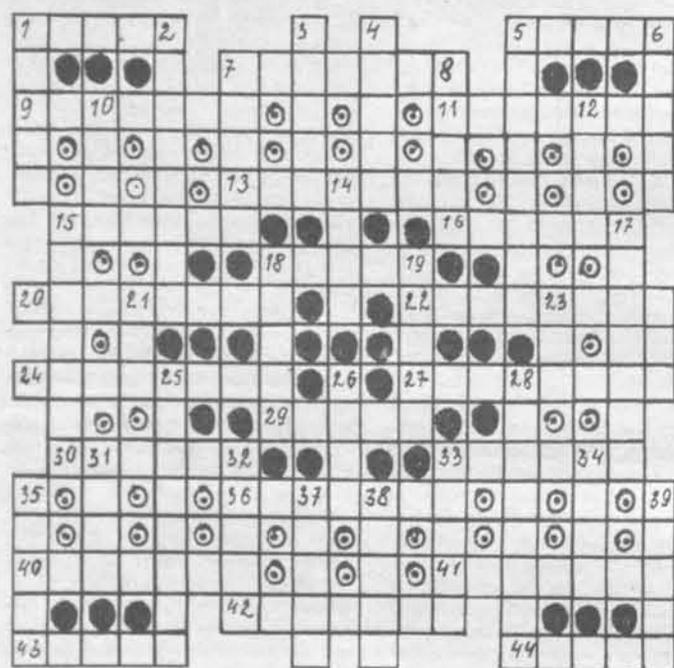
Каля ста ўдзельнікаў з адзінаццаці дзяржаў спаборнічалі ў пяці намінацыях: «Крэаціўная модная прычоска», «Паўсядзённая прычоска», «Вулічная мода», «Вячэрняя прычоска» і «Класічная вячэрняя прычоска». У рамках чэмпіянату прайшоў конкурс па дэкаратыўнай касметыцы.

НА ЗДЫМКАХ: конкурс мужчынскіх прычосак «Вулічная мода»; мадэль Святлана ЦІМОШЫНА; мадэлі перад пачаткам спаборніцтваў.

Фота БелТА.

КРЫЖАВАНКА АД Ірыны БЕКІШ

ПА ГАРЫЗАНТАЛІ. 1. Напой з лекавых траў. 5. Сенажаць, месца касьбы. 7. Пладовая галінка, на якой знаходзяцца кветкавыя пупышкі. 9. Сорт груш. 11. Колькасць рэчыва жывых арганізмаў у грамах на адзінку паверхні або на адзінку аб'ёму. 13. Частка рыбы. 15. Дробная марская рыба. 16. Грунт пад афарбоўку або пазалоту на драўляных вырабах. 18. Льдзіна на рацэ, возеры. 20. Вадаплаўная птушка сямейства качыных. 22. Ядавіты павук. 24. Від каменнага вугалю. 27. Участак, выдзелены для высечкі лесу. 29. Балотная трава. 30. Рака, прыток Енісея. 33. Цвёрдая зярністая парода. 36. Жук сямейства лістаедаў. 40. Месца пасялення людзей каменнага веку. 41. Ядомы марскі рак. 42. Месяц года. 43. Ліставое дрэва сямейства вярбовых. 44. Вадаплаўная птушка.

ПА ВЕРТЫКАЛІ. 1. Хімічны элемент. 2. Від мясцовасці. 3. Кішачнаполасцевая жывёліна з

прысоскамі на адным канцы і ротам на процілеглым. 4. Рыба сямейства карпавых. 5. Роўнае месца на зямлі. 6. Ліпкі пахучы сок хваёвых дрэў. 7. Захворванне сельскагаспадарчых раслін. 8. Каменная або снежная лавіна. 10. Частка акіяна. 12. Порт у Гвінейскім заліве. 14. Абвадняльная канава ў Сярэдняй Азіі. 15. Рыба сямейства ласосевых. 17. Кароткія і частыя гукі насякомых і некаторых птушак. 18. Чарчэж паверхні планеты. 19. Драпежная марская рыба. 21. Гарачае вугалле без полымя. 23. Востраў у Грэцыі. 25. Самая вялікая змяя сямейства ўдававых. 26. Буйны драпежнік сямейства катой. 28. Хвастатая лічынка жабы. 31. Засяенае поле. 32. Зборнік геаграфічных карт. 33. Цвіль, грыбок. 34. Возера ў Егіпце. 35. Невялікі пушны звярок сямейства куніцавых. 37. Заканчэнне с'ябы. 38. Двухкрылае насякомае — крывасмок. 39. Прыстасаванне для лоўлі рыбы.

КОРАТКА

БЕЛАРУСКІЯ СПАРТСМЕНЫ-ІНВАЛІДЫ ЗАВАЯВАЛІ 26 МЕДАЛЕЎ. 26 медалёў, з іх 9 залатых, заваявалі беларускія спартсмены-інваліды на Сусветных спецыяльных Алімпійскіх гульнях 2001 года, што прайшлі ў Анкорыджы (ЗША). Кіраўнік беларускай дэлегацыі, намеснік міністра спорту і турызму Міхаіл Юспа выказаў задавальненне ўмовамі арганізацыі і правядзення Алімпіяды. Паводле ягоных слоў, юныя беларускія спартсмены (усе яны — вучні спецыялізаваных школ-інтэрнатаў) «паглядзелі Аляску» і ўзялі ўдзел у вялікай культурнай праграме. Ганаровымі гасцямі Гульняў сталі вядомы амерыканскі кінаакцёр Арнольд Шварцнегер і славуця ў мінулыя румынская гімнастка Надзя Каманэчы. Спецыяльныя Алімпійскія гульні праводзяцца для спартсменаў з адхіленнямі ў псіхафізічным развіцці. Сёлета ў Алімпіядзе ўзялі ўдзел каля 500 спартсменаў-інвалідаў з 74 краін.

С. К.

«Голас Радзімы»

Галоўны рэдактар
Наталля САЛУК

ЗАСНАВАЛЬНІКІ:

Дзяржаўны камітэт па справах рэлігій і нацыянальнасцей Рэспублікі Беларусь; Беларускае таварыства дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі; Беларускае таварыства па сувязях з суайчыннікамі за рубяжом «Радзіма».

РЭДАКЦЫЯ:

Намеснік галоўнага рэдактара
Галіна УЛІЦЕНАК.
Адказны сакратар
Таццяна КУВАРЫНА.
Рэдактар аддзела — член рэдкалегіі
Яўген ЛЕЦКА.

Рэдактар аддзела
Алена СПАСЮК.
Аглядальнік
Віктар МАЦЮШЭНКА.
Спецыяльныя карэспандэнты
Яўген КАЗЮЛЯ,
Алесь МЯСНІКОЎ.

Налі ПРЫВАЛАВА.
Рэдактар-перакладчык
Святлана КАРПУЧОК.
Стыльрэдактар
Ірына КАЗЛОВА.
Тэхнічны рэдактар
Данута РАКАВЕЦ.

Наш адрас: 220005, Мінск, пр. Ф. Скарыны, 44.
Тэлефоны: (+375-17) 213-31-97 (тэл.-факс), 213-32-80, 284-76-56, 213-37-82.
Адрас у INTERNET: <http://www.voiceland.unibel.by>. E-mail: voiceland@tut.by

Пазіцыі рэдакцыі і аўтараў, матэрыялы якіх друкуюцца на старонках «Голасу Радзімы», не заўсёды супадаюць.

Рэгістрацыйнае пасведчанне № 81.
Падпісны індэкс у Беларусі 63854.
Тыраж 1 897 экз.
Зак. 1227.
Падпісана да друку 14.5.2001 г. у 12.00.

Газета набрана, звярстана і аддрукавана ў друкарні «Беларускі Дом друку». (220041, г. Мінск, пр. Скарыны, 77).